

Isparta'nın Modern ve Çağdaş Yapılarında Detaylar

Şule ÇELİK¹

Mimar, Mimarlar Odası Antalya Şubesi Isparta Temsilciliği Yönetim Kurulu Üyesi ve ITSO 13. Komite Üyesi, Karınca Plan Proje Mim. İnş. Taah. San. Tic. Ltd. Şti, celik_sule@hotmail.com

ÖZ

Sanayi devrimi, küresel ölçekte toplumsal hayatın her alanında temel değişiklikler ve dönüşümler meydana getirmiştir. Hızla yayılan sanayileşme kent nüfusunun artışına sebebiyet vermiştir. Beraberinde toplumsal ve ekonomik değişkenliği getirmiştir. Kentlerdeki toplumsal yaşantının artması bina yapım teknolojisinin biçimlenmesinde belirleyici unsur olmuştur. Bunun neticesinde dönemin ihtiyaçlarına çözüm sunan modernizm ve akabinde tekdüzeliği reddeden çağdaş mimari ortaya çıkmıştır. Modernizm ve çağdaş mimari ile yapılarda kullanılan ahşap, kerpiç ve taş gibi yerel malzemeler yerini beton, cam ve çelik gibi çağdaş malzemelere bırakmıştır. Isparta kent mimarisi, sanayileşmenin etkisiyle 1950'li yıllarda beton malzemesinin yapılarda taşıyıcı unsur olarak kullanımının artması ile analogik ve tipolojik değişikliğe uğramıştır. Ayrıca, çağdaş malzemenin yapılarda yer almasıyla birlikte geleneksel Türk mimarisinde gördüğümüz motifli desen detaylar yerini daha keskin çizgilere bırakmıştır. Bu çalışmanın amacı, çağdaş malzemelerin etkisiyle şekillenen Isparta kent kimliğinin dönemin mimarisine yansımalarını ortaya koymaktır. Bu kapsamda, 1950 ila 1980 yılları arasında inşa edilen çeşitli kullanımlara sahip yapıların plan ve cephe düzleminde dönemin mimarisini yansıtan karakteristik detayları incelenmiştir.

Kentsel dönüşümün yaygınlaştığı günümüzde, geçiş dönemi eserleri olan çağdaş mimari yapılarının sayısı hızla azalmaktadır. Nitelsiz yapılan onarımlarla dönemin mimari kimliği yok olmaktadır. Bu nedenle; çalışma, Isparta kent mimarisi ve kent algısı açısından, tarihsel süreç içerisinde, toplumun ekonomik, sosyo-kültürel ve sanat anlayışı etkisinde gelişimini gösteren mimari miras statüsündeki yapıların belgelenmesi ve korunmasına dikkat çekmek açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Isparta, Isparta cumhuriyet yapıları, modernizm, çağdaş mimari, yapı malzemeleri

plaklardan yapılan güneş kırıcılar Konut, kamu, ticari, cami ve birçok yapıda kullanılmıştır. Güneş kırıcıların en iyi özgün tasarımları Kültür sineması ve Kara Bilal (Yayla) camisinde yer almaktadır.

Yapı endüstrisinin, inşaat sektörünün hızına yetişememesinden dolayı, yapılarda bitiş kaplama malzemesi olarak genellikle benzer malzemeler kullanılmış. İç mekanda zemin kaplamasında dökme beton mozaik veya karo beton mozaik kullanımı yaygın olarak görülmektedir. Dış cephede ise mozaik sıva kullanılmıştır. Mozaik sıva uygulamasında çitalarla şekil verilip taraklama veya çekiçleme ile yüzeye doku verilmesi sayesinde cephelerde özgün desen tasarımları oluşturulmaya çalışılmıştır.

Isparta'nın şehirleşmesinde günümüz kent dokusunu modern ve çağdaş mimari yapıları oluşturmaktadır. Niteliksiz yapılan onarımlarla mimari kimliğini kaybeden bu yapılar günümüzde yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Deprem başta olmak üzere çeşitli kaygılardan dolayı kentsel dönüşüm ülke politikası haline gelmiştir. Bu hızlı dönüşüm politikasında modern mimarlık örnekleri göz ardı edilmektedir. Bu da kent belleğinin kaybolması demektir. Mimarlık, bir önceki akımın üzerine koyarak ilerleyen bir bilimsel sanattır. Kent belleğinin kaybolması geçmişten gelen ekonomik, sosyo-kültürel ve yapı teknolojisi bilgilerinin gelecek nesillere aktarımın kesilmesi demektir. Bu çalışmada, hem tarihsel sürecin devamlılığı, hem kullanılan malzemelerin deneyiminin geliştirilmesi hem de karakteristik dönem mimarisinin görünürlüğünün artırılması için farkındalık oluşturmak hedeflenmiştir. Deprem gibi faktörlere karşı, yıkıp yapma politikasından ziyade güçlendirerek koruma politikasının yaygınlaştırılması doğaya olan insani sorumluluğumuzun bir parçasıdır. Bu nedenle, bir dönemi yansıtan karakteristik özgün yapıların korunması ve gelecek nesillere aktarılması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Arıoğlu, N., Acun, S. Ve Gürdal, E. (2020). Çimento Esaslı Malzemelerin Mekan Oluşturulmasında Kullanım Yerlerinin Analizi. THBB Akademi, 12.

Beyhan, Ş. G. (2016). Isparta Kentinde Yaşanan Modernizmin Kent Kültürü ve Tipolojisi Üzerine Yansımaları. İDEALKENT, 7 (18), 116-143.

Bozdoğan, S. (2002). Modernizm ve ulusun inşası. Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde mimari kültür. İstanbul:Metis Yayınları.

Orhon, A. V., (2011). Sanat ve Zanaatın Buluştuğu Bir Yapı Malzemesi: Karosiman. Ege Mimarlık, no.78, 38-41.

Özakbaş, D. (2014). Cumhuriyet Dönemi Mimarlığının Siyasal, Ekonomik Ve Sosyal Gelişmeler Paralelinde Modernleşme Süreci 1950–2000. Doktora Tezi.

Temurçin, K. (2004). Isparta İlinde Sanayinin Gelişimi Ve Yapısı. Coğrafi Bilimler Dergisi, 2 (2), 79-95.

Turgut, H. (2000). Cumhuriyet'ten Günümüze Isparta. ABC Araştırma Dizisi, 3, 76-85.

Uçar, A. (2014). İzmir Konutlarında Karosimanlar. Sanat Tarihi Dergisi, 1 (23), 67-81.

Yaldız, E. (2016). Modernizmin Mimariye Yansıması Ve 20. Yüzyıl Konya Modern Mimarlığı. Online Journal of Art and Design, 4 (4), 63-89.